

нових виставкових напрямів та інноваційним переоснащенням презентаційних стендів, тобто передбачається розробка та впровадження як товарних, так і виробничих (техніко-технологічних) інновацій в туристичній галузі.

Третя маркетингова програма спрямована на популяризацію міжнародного виставкового бізнесу відповідно до тенденцій розвитку ринку туристичних послуг та очікуваних у майбутньому нових вимог споживачів щодо виду, асортименту та якості турпродукту.

Перспективи розвитку виставково-ярмаркової діяльності в Україні пов'язані з державною підтримкою підприємств-організаторів виставково-ярмаркових заходів та підприємств-експонентів, що полягає у: розробці механізму комплексного розвитку виставкових послуг, оцінкою виставкової діяльності за результатами ефективності виставкових заходів, створенням сучасних та модернізацією існуючих виставкових майданчиків, формуванням багаторівневої системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у виставковій сфері, тощо.

Україна є визнаним виставковим центром Європи і цьому сприяє вигідне географічне положення [2]. Українська влада оцінила роль виставок не тільки як важливий фактор для маркетингової діяльності туристичних підприємств і для формування ринку, а й як важливий бюджетоутворювальний елемент країни. В Україні є хороші перспективи розвитку виставкової діяльності та отримання від цього великих вигод. Нинішній же виставковий потенціал розвинений ще недостатньо.

Література

1. Антонів О. М. Виставково-ярмаркова діяльність як ефективний засіб маркетингової політики підприємства / О. М. Антонів // Вісник Хмельницького національного університету 2011, № 6, Т. 2.

2. Міжнародний виставковий центр Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://www.ies-expo.com.ua>.

3. UFI Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://www.ufi.org>.

ВІТАЛІЙ КВАСНЄВСЬКИЙ

ЗАРУБІЖНІ ПРОГРАМИ ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Задекларований в Конституції України курс на побудову демократичної, правової держави, головним обов'язком якої є утвердження й забезпечення прав і свобод людини, вимагає переосмислення та приведення кримінально-процесуального законодавства у відповідність з вимогами сьогодення. Одним з найважливіших факторів досягнення завдань кримінального судочинства є створення належних умов реалізації процесуальних прав учасниками кримі-

нального процесу. Відтак вирішення питання організації і порядку застосування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства має вагомий процесуальний значення.

Питанням безпеки потерпілих та свідків у своїх роботах приділяли увагу В. Зеленецький, М. Куркін, Г. Душейко, В. Коваль, А. Орлеан, С. Пашков, В. Смірський, Б. Щур та ін. Водночас у цій сфері існують невирішені проблеми, що потребують подальших досліджень.

Метою статті є аналіз шляхів вдосконалення української системи захисту учасників судового процесу з урахуванням зарубіжного досвіду.

Передбачена Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 11 червня 1994 року система безпеки містить досить великий, але не вичерпний перелік конкретних заходів, що, як декларується у законі, можуть застосовуватись до надзвичайно широкого кола учасників кримінального судочинства, а також членів їх сімей та близьких родичів. Підставою для вжиття будь-якого із заходів забезпечення безпеки закон визначає дані, які свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю, житлу і майну вказаних осіб. Очевидно, що можливості належного забезпечення високого рівня безпеки усім, щодо кого виникають такі підстави, обмежені. З огляду на це, на практиці рішення про застосування заходів безпеки приймається уповноваженими суб'єктами не досить часто. До того ж, як правило, застосовуються найпростіші і не завжди найефективніші заходи.

Незважаючи на значно більші можливості сучасних європейських країн, їх системи забезпечення безпеки є набагато раціональнішими. Зокрема, відповідно до італійського законодавства, щоб отримати повноцінний захист, обвинуваченій особі, яка бажає співробітничати із правосуддям (таку особу називають колаборантом), необхідно підписати меморандум про порозуміння з державою. Цей документ передбачає зобов'язання про надання слідчим органам всієї відомої інформації протягом 180 днів в обмін на різні пільги, включаючи схему захисту. При цьому інформація, яку обіцяє надати така особа, повинна, як це сформульовано у законі, бути «безсумнівно надійною, новою або фундаментально важливою для ходу розслідування» [4, с. 109].

Включення особи в програму захисту свідків у Німеччині передбачає обов'язкову наявність таких умов: тяжкий злочин або вчинення злочину організованою групою чи злочинною організацією; добра воля свідка, його безумовна готовність давати свідчення, надійність та здатність до функціонування в якості особи під захистом; існування дійсних чинників небезпеки для свідка, викликаних його готовністю до свідчень; беззаперечна необхідність або суттєве значення таких свідчень для судового кримінального процесу [2, с. 152].

У Словаччині для того, щоб зменшити навантаження на програму захисту свідків, також обмежено коло осіб, які можуть бути в неї включені. До них віднесено лише свідків/потерпілих у найбільш тяжких злочинах та злочинах, пов'язаних з організованою злочинністю. Натомість створено більш доступну короткострокову програму захисту свідків [2, с. 134].

Викладене свідчить про можливість запозичення Україною європейського досвіду оптимізації використання наявних ресурсів. На наш погляд, доцільно у

національному законодавстві поставити можливість реалізації права підозрюваного, обвинуваченого або підсудного на вжиття стосовно них найбільш серйозних та ефективних заходів безпеки (в Європі це називають включенням до програми захисту) в залежність від згоди таких осіб на співробітництво і надання цінної інформації про злочини або злочинну діяльність співучасників та інших осіб, гроші та предмети, здобуті злочинним шляхом, тощо. Такі зміни сприятимуть істотному підвищенню ефективності роботи всієї системи кримінального судочинства.

Досвід Словаччини щодо поділу на спрощену (короткострокову) програму захисту учасників кримінального судочинства та більш ґрунтовну (тривалу) програму застосування заходів забезпечення безпеки таких осіб також доцільно використати при вдосконаленні вітчизняної системи захисту свідків. При цьому для першої більш прийнятним є спрощений порядок прийняття рішення про її застосування та якомога найшвидше узгодження такого рішення, водночас для другої важливіша ґрунтовність та продуманість комбінації всіх можливих заходів.

Кримінально-процесуальне законодавство України, як і законодавство багатьох європейських країн, дозволяє для забезпечення безпеки свідка, який підлягає допиту в суді, проводити цю процедуру із застосуванням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду (ст. 303 Кримінально-процесуального кодексу України (КПК України)). Проте ця процедура майже не використовується. Водночас у Словаччині відеоконференцію застосовують до осіб, які дають свідчення, значно частіше, ніж інші заходи безпеки. Цей захід дає можливість зберегти таємницю як місця перебування, так і анкетних даних допитуваної особи. Висока якість організації відеоконференції у багатьох випадках допомагає відмовитись від застосування комплексу інших заходів [6, с. 153].

Вважаємо, що створення належного механізму застосування такої процедури в Україні сприятиме підвищенню загального рівня довіри до системи заходів безпеки, зростанню її ефективності. З цією метою потрібно забезпечити суди відповідним обладнанням і створити можливості для безпечного дистанційного зв'язку. Досвід Словаччини, Італії та багатьох інших європейських країн свідчить про високий рівень безпеки цього заходу порівняно з іншими. Крім того, у КПК України доцільно передбачити механізм підтвердження особи свідка, який під час судового засідання перебуває в іншому приміщенні або взагалі за межами приміщення суду, і суб'єкта, уповноваженого на такі дії.

Для зменшення ризику насильницького впливу на потерпілих та свідків під час судового розгляду й мінімізації наслідків їх відмови від надання обвинувальних показань, актуальною є проблема підвищення якості отримання та фіксації свідчень на досудовому слідстві. При цьому слід враховувати, що для потерпілої особи кожен наступний допит може бути пов'язаний із додатковим психологічним травмуванням. З найбільш уразливими потерпілими (особливо неповнолітніми) необхідно вже під час першого допиту з'ясувати всі необхідні обставини.

В цьому контексті доцільним є використання досвіду європейських країн щодо проведення більшості допитів особи на досудовому слідстві із застосуванням відеозапису. Останній використовується значно частіше, ніж в Україні, та у певних категоріях справ є обов'язковим. Крім того, цікавий досвід Італії та Німеччини, відповідно до процесуального законодавства яких за наявності певних умов передбачається участь судді в проведенні допиту свідка або потерпілого вже під час досудового слідства. У зв'язку з цим виникає можливість звільнити особу, яка дає свідчення, від участі в судовому розгляді справи. За таких умов спрощується процедура забезпечення безпеки особи шляхом, наприклад, її невідкладного переселення до іншої країни тощо [5, с. 46]. Подібний механізм може бути впроваджений і в кримінально-процесуальне законодавство України.

Додатковим кримінально-правовим фактором стримування злочинних посягань на потерпілих та свідків може стати внесення за аналогією із законодавчими нормами європейських країн до передбаченого ст. 67 Кримінального кодексу України (КК України) переліку такої обтяжуючої обставини, як «вчинення злочину стосовно особи, щодо якої застосовуються заходи забезпечення безпеки» [3, с. 87]. Вочевидь така обставина значно підвищує ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину.

Підвищенню ефективності заходів безпеки сприятиме розробка й закріплення методики застосування кожного з них у відповідних внутрішньовідомчих і міжвідомчих наказах та інструкціях. При цьому доцільно максимально обмежити кількість обізнаних про застосування певного заходу до конкретної особи. Проблема мінімізації кількості обізнаних осіб актуальна і для європейських країн [4, с. 81].

Вітчизняне законодавство обмежується засобами безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, зокрема свідків і потерпілих, у той час як законодавства інших країн оперують категорією «захист». Остання, крім засобів безпеки включає і заходи соціального захисту. Можна побачити, що відповідно до зарубіжного законодавства, до заходів державного захисту також належить соціальний захист (обов'язкове державне страхування за рахунок коштів державного бюджету, одноразова допомога, пенсія, відшкодування матеріальних збитків). Такі заходи передбачено програмами захисту свідків США та більшості країн Європи [2, с. 174-175]. Очевидною є можливість використання зарубіжного досвіду та створення подібних програм із відповідними заходами не лише безпеки, а й соціального захисту в Україні.

Отже, наведені пропозиції можуть бути використані для реформування та вдосконалення чинної системи забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, а також для створення концепції принципово нової програми захисту саме потерпілих і свідків. Адже досвід європейських країн та США свідчить про наявність особливостей застосування заходів безпеки стосовно потерпілих і свідків, а також про доцільність надання таких повноважень окремому підрозділу.

Література

1. Бобраков И. А. Уголовно-правовая характеристика преступлений, посягающих на лиц, участвующих в уголовном судопроизводстве, и проблемы их законодательной регламентации : монография / И. А. Бобраков. – Брянск : Брянск. филиал Моск. ун-та МВД России, 2014. – 175 с.
2. Гриньків О. О. Заходи забезпечення безпеки у кримінальному судочинстві : монографія / О. О. Гриньків, А. О. Ляш. – Тернопіль : Астон, 2012. – 260 с.
3. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : навч. посіб. / [В. К. Шкарупа, М. В. Коваль, В. М. Андрущук та ін.]. – Ірпінь, 2007. – 228 с.
4. Зайцев О. А. Государственная защита участников уголовного процесса / О. А. Зайцев. – М. : Юрист, 2002. – 144 с.
5. Ромодановский К. О. Сравнительный анализ законодательств различных стран в области государственной защиты потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства / К. О. Ромодановский // Российский следователь. – 2015. – № 10. – С. 44–46.
6. Смірський В. В. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства / В. В. Смірський // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2015. – № 2. – С. 152–155.

ІГОР КІЦКАЙ

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Кривоус В. Б.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄС ЯК НАПРЯМОК ІНТЕГРАЦІЇ В СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Науково-технічний розвиток вже не просто є складовою загального прогресу людства, а випереджає зміни в інституційній сфері, під нього влаштовуються відносини між економічними агентами, які реалізуються як на національних ринках, так і на рівні глобального ринкового середовища. Усвідомивши особливості сучасної політики ЄС у сфері науки, її стратегічні цілі, завдання й механізми реалізації, Україна зможе співпрацювати з Європейським співтовариством, орієнтуючись на власні національні інтереси в сфері науково-технічного прогресу і адекватно реагувати на зовнішні економічні загрози.

Альтернативи європейській інтеграції України немає, тому нам доцільно обрати формулу співпраці з ЄС, щоб крок за кроком інтегрувати свою країну до європейських структур, не ставлячи поки що питання про членство. [3]

Питанням аналізу європейських принципів організації та оцінювання науково-технічної діяльності міжнародного наукового співробітництва, а також питанням входження України в європейський науковий простір присвячено роботи Г. Андрущука, Н. Бочарової, М. Гороховацької, І. Єгорова, В. Карпова, С. Фірстова, О. Шниркова та ін.